

نوجوانان بزهکار متهم یا قربانی

بزهکاری نوجوانان زیر 18 سال دلایل مختلفی دارد، از کمبود عاطفه در خانواده تا کمبودهای مالی، بسیاری از نوجوانان به این دو دلیل دست به بزهکاری می‌زنند، اما عده اندکی از نوجوانان تنها برای تفریح، مرتکب جرم می‌شوند.

بزهکاری نوجوانان زیر 18 سال دلایل مختلفی دارد، از کمبود عاطفه در خانواده تا کمبودهای مالی، بسیاری از نوجوانان به این دو دلیل دست به بزهکاری می‌زنند، اما عده اندکی از نوجوانان تنها برای تفریح، مرتکب جرم می‌شوند.

به گزارش سلامت نیوز به نقل از میزان، مفهوم بزهکاری در اوایل قرن بیستم شکل گرفت و تا قبل از آن با متخلفان جوان و مجرمان بزرگسال، رفتاری یکسان می‌شد. با گذشت زمان و تحول فکر و اندیشه و تغییر در ساختار خانواده، و تغییرات نظری در عرصه جرم و بزهکاری، گام‌هایی در جهت کاهش مسئولیت کودکان در قوانین جزایی برداشته شد و با ایجاد دسته‌بندی مجزا برای بزهکاری از بزهکاران در برابر تأثیر منفی مجرمان بزرگسال حمایت شد.

بزهکاری در مورد جرایم نوجوانان زیر 18 سال به کار می‌رود و مختص کشور ما هم نیست، بلکه پدیده‌ای جهانی است. چاقوکشی، فرار از منزل، دزدی، ضرب و جرح دیگران، ایجاد خرابکاری، مصرف الکل و مواد مخدر، قاچاق، تجاوز و قتل از جمله مهم‌ترین مواردی محسوب می‌شود که در زمره بزهکاری‌های مربوط به نوجوانان قرار می‌گیرد؛ البته بعضی از نوجوانان گاهی چند بزه را با هم انجام می‌دهند.

بزهکاری در بین پسران بیش از دختران دیده می‌شود. برخی نوجوانان بزهکار از خانواده‌های مشکل‌دار یا افرادی هستند که به نحوی از آنها سوء استفاده شده است. والدین بعضی از این نوجوانان خلافکارند. برخی نوجوانان هم با وجود داشتن خانواده سالم تحت تأثیر افراد بزهکار دیگر قرار می‌گیرند و از سوی آنها به سوی مصرف مواد مخدر کشیده می‌شوند و پس از آن هم ممکن است به طرف سایر رفتارهای بزهکارانه متمایل شوند.

اما باید اذعان کرد دلایل بزهکاری نوجوانان خیلی پیچیده است. طبیعی است دیدگاه بدبینانه یا بی‌تفاوتی آنها نسبت به اجتماع یا نهادهای عمومی نظیر مدرسه و خانواده، هم خود آنها و هم جامعه را دچار مشکلات زیادی می‌کند. در حالی که به کارگیری رفتار حرفه‌ای و درست با نوجوان در خانه و مدرسه می‌تواند او را به زندگی سالم اجتماعی برگرداند.

بررسی تعریف بزهکاری و عوامل بروز رفتارهای بزهکارانه را در گفت‌وگو با دکتر افسانه نیکراد، روان‌شناس و مدرس دانشگاه در ادامه می‌خوانید.

بزهکاری به چه معناست و از کجا نشات می‌گیرد؟

بزهکاری یک پدیده پیچیده اجتماعی است، رفتارهای اجتماعی که از حد تعادل و اعتدال خارج شود به یک رفتار بزهکارانه تبدیل می‌شود. رفتارهای بزهکارانه در نوجوانان بیشتر نمود دارد. نوجوانان در سنین بلوغ یکسری رفتارهای نابهنجاری دارند که نشات گرفته از تغییرات هورمونی است که در سنین بلوغ به وجود می‌آید. خواه ناخواه کودک خوب دیروز، امروز رفتارهای خاصی را در سنین نوجوانی از خود نشان می‌دهد که اقتضای سنی اوست. اگر محیط و خانواده با او همراه شوند، می‌تواند تعادل خود را به دست بیاورد و از بحران دوران بلوغ به سلامت گذر کند، اما اگر یکسری شرایط محیطی، اجتماعی و خانوادگی مشکل‌ساز در سیستم خانواده موجود باشد و کودک را درگیر کند، خواه ناخواه تبدیل به بحران بلوغ خواهد شد و نتیجه آن رفتارهای نابهنجاری خواهد بود که به مرور زمان به رفتارهای بزهکارانه تبدیل خواهد شد.

عوامل موثر در بروز رفتارهای بزهکارانه چیست؟

بیشترین مساله‌ای که در رفتارهای بزهکارانه مشهود است این که این‌گونه رفتارها ابتدا از خانواده آغاز می‌شود و سپس در محیط و اجتماع رشد می‌کند.

خانواده‌های به هم ریخته، اعتیاد، ورشکستگی‌های مالی، شکست‌های عاطفی، فوت والدین یا اعضای خانواده و بیماری‌های شدید لاعلاج روی روح و روان کودکان تاثیر بسزایی دارد.

عامل دیگر بروز بزهکاری عوامل محیطی و محیط رشد کودکان است، محیط‌های تشنج‌زا به سبب فشار روانی که بر کودکان وارد می‌کند تاثیر بسزایی در بروز بزهکاری بر کودکان دارد. محیط‌هایی که دچار فقر اقتصادی و فرهنگی است، محیط‌هایی که سرشار از تنش و استرس باشد مثل شهرهای مرزی کشور که استرس یا اضطراب را در آن نقاط می‌توان دید.

زمانی که اضطراب و استرس‌هایی که در این مناطق ناخواسته بر کودکان تحمیل می‌شود با مشکلات و مسائل خانوادگی عجین می‌شود و همزمان با آن تاثیرات ژنتیک که در کودکان وجود دارد در کنار یکدیگر قرار می‌گیرد، با این شرایط خواه ناخواه فضای بروز رفتارهای بزهکارانه شکل می‌گیرد. عوامل خانوادگی و عوامل محیطی، تاثیرگذارترین عوامل در ایجاد و بروز رفتارهای بزهکارانه در بین نوجوانان و جوانان است.

نقش همسالان و دوستان در بروز رفتارهای بزهکارانه تا چه میزان است؟

در سنین بلوغ نوجوانان گرایش فوق‌العاده‌ای نسبت به همسالان خود دارند، در این دوران نوجوانان کم‌کم از خانواده خارج می‌شوند و در گروه همسالان خود نقش اساسی پیدا می‌کنند. نوجوانان خواه ناخواه نیاز به ایجاد روابط با همسالان خود دارند و اگر همسالان و دوستان آنان از روابط و زندگی صحیحی برخوردار نباشند به سبب شدت الگوپذیری کودکان از همسالان خود، تاثیرات منفی بسیاری بر نوجوانان تحمیل خواهد شد. انتخاب و نظارت خانواده در گزینش گروه همسالان فرزندان خود تاثیر بسزایی در پیشگیری و جلوگیری از بروز رفتارهای بزهکارانه دارد.

ترک تحصیل و همسطح نبودن نوجوانان از لحاظ علمی و فرهنگی چه تاثیری در بروز رفتارهای بزهکارانه دارد؟

این مساله می‌تواند در زمره عوامل محیطی اجتماعی قرار گیرد، خواه ناخواه وقتی نوجوانان و جوانان در گروه و محیطی که همسالان آنها در حال تحصیل، درآمدزایی یا تشکیل خانواده هستند قرار می‌گیرند، در حالی که خود آنها توانایی ادامه تحصیل، شغل مناسب و توانایی تشکیل زندگی و خانواده را نداشته باشند، خود را عقب‌مانده از قافله همسالان می‌بینند. این مساله به مرور زمان باعث ایجاد مشکلات روحی شدیدی می‌شود که می‌تواند تاثیر بسزایی در بروز رفتارهای نابهنجار و بزهکارانه داشته باشد.

آیا رفتارهای بزهکارانه فقط رفتارهای فیزیکی است و محدوده سنی مشخصی دارد؟

رفتارهای نابهنجار و بزهکارانه هم می‌تواند فیزیکی باشد و هم روانی، گاهی مشاهده می‌شود کودکان و نوجوانان بزهکار رفتارهای فیزیکی نابهنجاری ندارند بلکه با تحریک فکری و روانی و دیگر آزاری، طرف مقابل خود را مجبور به عکس‌العمل فیزیکی یا رفتارهای پرخاشگرانه نسبت به خود می‌کنند.

در سنین قبل از بلوغ به دلیل وابستگی کودکان به خانواده رفتارهای نابهنجار و بزهکارانه کمتر دیده می‌شود، رفتارهای نابهنجار و بزهکارانه همزمان با سن بلوغ تشدید می‌شود و خود را نمایان می‌کند. البته گاهی هم به دلایل خانوادگی و محیط پر از استرس و تنش خانواده می‌توان چنین رفتارهایی را در سنین قبل از بلوغ هم در بعضی کودکان مشاهده کرد.

سردرگمی، نداشتن انگیزه، هدف و اولویت در زندگی همزمان با محیط ناامن و ناسالم خانواده می‌تواند محدوده سنی بروز رفتارهای نابهنجار را حتی به پایین‌تر از سن بلوغ برساند.

ویژگی‌های نوجوانان بزهکار چیست؟

درصد بالایی از بزهکاران تمایل شدید خود را به فعالیت‌های ماجراجویانه ابراز می‌کنند. آنها افرادی بی‌قرار و ناآرام هستند که به دنبال هیجان می‌گردند و در صورتی که پول در اختیار داشته باشند چندبار در هفته به سینما می‌روند، تا دیروقت بیدار می‌مانند و دزدی‌های خود را بیشتر در تاریکی شب انجام می‌دهند. کشیدن سیگار را زود آغاز می‌کنند و اغلب از خانه و خانواده فراری‌اند و شب را در خیابان به صبح می‌رسانند. هرچند بزهکاران از لحاظ عاطفی کم‌ثبات‌تر از غیربزهکاران هستند ولی از لحاظ شخصیتی دارای انرژی زیاد، پرخاشگری، حادثه‌جویی و لجابت بیشتری هستند. بزهکاران در مورد نقش‌های عاطفی و مشکلات خود بیشتر باعمل و رفتار مقابله می‌کنند تا درباره آنها فکر کنند، کمتر به اطاعت و تعلیم در برابر بزرگسالان و بویژه

صاحبان قدرت تمایل نشان می‌دهند، حالت تدافعی شدید دارند، کمتر به دیگران وابسته اند و به دیگران با سوءظن و بد گمانی نگاه می‌کنند.

در رفتارهای بزهکاران جنسیت نقش دارد؟

بزهکاری یک رفتار جسارت‌آمیز اجتماعی است و از آنجا که در جامعه ما دخترها نسبت به پسرها از محدودیت بیشتری برخوردارند، خواه‌ناخواه بزهکاری در بین پسرها نسبت به دخترها بیشتر است. اما متأسفانه طی سال‌های اخیر به دلیل تغییر شرایط و تربیت های نادرست رفتارهای بزهکارانه رشد بسیاری را در میان دخترها دارد. از آنجا که دخترها نسبت به پسرها آسیب‌پذیرتر هستند، در رفتارهای نابهنجار و بزهکارانه راحت‌تر می‌توان از آنها سوءاستفاده کرد، در واقع سیستم رفتارهای بزهکارانه دخترها تدافعی است اما رفتارهای بزهکارانه آنان نیز در جامعه به مراتب تاثیرگذارتر و مخرب‌تر است.